

במשינה היומית:

סדר קדשים
כריתות פרק ב' משנה א' -
מעילה פרק ד' משנה א'

בהלכה היומית:

שו"ע או"ח
סימן קנ"ד סעיף ח' -
סימן קס"ז סעיף ו'

קביעות

במשינה
ובהלכה היומית

גבורה יהודית

שומר אחי אנכי!

הימים הם ימים אפלים של חודש אייר תש"ד, ושמי אוגוואר מתכסים בעשן המשרפות מרחוק.

עומד לו משה דב הצעיר באחוזה הקלאית בה מועסק. מעמדת תצפיתו הכואבת, רואה את רכבות הגירוש - ה"טרנספורטרים" - יוצאות אחת אחרי השנייה, עמוסות באחיו ואחיותיו היהודיים אל דרכם האחרונה. העיתונים המקומיים מלאים בשמחה לאיד ומדווחים בגאווה כיצד הבולשת ההונגרית אורבת לכל "עכברוש יהודי" המנסה למצוא מחסה.

אך בלבו של משה דב בוערת אש. הוא לא שואל "השומר אחי אנכי?", אלא מבין כי ברגע זה - כן, הוא אכן השומר.

בתושייה שמיימית ותוך שימוש בחוש מחודד למדי, מגלה משה דב "בונקר" סודי. שם, במעמקי האדמה, בין טחב לחרדה, מסתתרות עשרים נפשות, ביניהם אחיו האהוב, יששכר. במקום שוהות גם קבוצת נערות יהודיות שחיות בנפרד, שומרות על צלם אנוש וקדושה גם בתוך שאול תחתיות.

הפחד בבונקר מוחשי כל כך, עד שכל אוושה קלה של הרוח או חריקת ענף בחוץ מקפיאה את דמם של המסתתרים. הם חיים על פת לחם קיבר יבשה ותפוחי אדמה רקובים, כשהיאוש מאיים לכלות את שארית כוחם.

משה דב מתחיל במבצע הצלה חשאי.

הוא רוקם תוכניות מורכבות כדי להגיע אליהם מבלי לעורר חשד. כאשר מופיע לראשונה בפתח המסתור, נראות פניו כפני מלאך מושיע. הוא לא בא בידיים ריקות - הוא נושא עמו סלים גדושים במזון, אך חשוב מכך, הוא מביא עמו תקווה. הוא הופך לצינור החיים שלהם אל העולם החיצון ומפיה בהם רוח חיים.

כאשר נודע לו כי הבולשת מתכננת חיפוש יסודי באזור, פועל משה דב במהירות עילאית. הוא בונה בונקר נוסף ומתוחכם עבור אחיו, ובמעשה של השגחה פרטית מסתיר נערה יהודייה על גג רפת מרוחקת.

הסיפור לא תם באותה רפת דולפת. אותה נערה ששרדה את התופת בזכותו של משה דב, זכתה לעלות לארץ הקודש ולהקים בית מפואר. היא נישאת לרב גדול בתורה, וזוכה ברבות השנים לבנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות.

מתוך האפילה של אוגוואר, צמחו אילנות מפוארים של תורה. מסירות הנפש של משה דב כ"ץ לא הייתה רק להצלת גוף, אלא הצלת נשמת הדורות.

מצבה לזכר יהודי אוגוואר שנספו בשואה. קרדיט: מרכז רבני אירופה.

בפתח השער

כובע ישועה בראשו...

בספר 'ענף עץ עבות' של מרן פאר הדור הגאון רבי עובדיה יוסף זיע"א, מובא המעשה הבא בשמו של מורו ורבו מרן הגאון הקדוש רבי עזרא עטייה זיע"א:

בעיר ארם צובה של פעם, בין סמטאות השוק העתיקות, התהלך איש שהיה סמל ליושר ולאמונה - רבי אהרן. רבי אהרן לא היה רק סוחר מרגליות מומחה ששמו הלך לפניו, הוא היה בראש ובראשונה "עמל בתורה". סדר יומו היה קבוע ויצוק כפלדה: לאחר תפילת השחרית, היה שוקע בעולמה של תורה - חוק לישראל, משנה, גמרא וזוהר, ולבסוף העמקה בהלכות השולחן ערוך.

רק כשהשמש כבר עמדה גבוה בשמים, והשעות המוקדמות של המסחר חלפו מזמן, היה סועד את ליבו בפת שחרית פשוטה, מברך בנחת, ויוצא אל חנותו. אשתו, בדאגתה לפרנסת הבית, הייתה מעירה לו בעדינות: "אהרן, השעה מאוחרת, השוק כבר שוקק, מתי נספיק להתפרנס?" ורבי אהרן, בחיוך של שלווה פנימית, היה משיב תמיד

קרדיט: freepik

את אותה התשובה: "אשתי היקרה, אני בוטח במי שהתורה שלו. בזכותה, הוא יפרנסנו בכבוד ובנחת".

יום אחד, כשהגיע רבי אהרן לפתוח את חנותו בשעה המאוחרת כדרכו, מצא שם אדם זר - ערבי שהגיע כל הדרך מחברון, מחכה לו על סף הדלת. "פתח את החנות", ביקש האיש. "יש לי דבר ערך להראות לך רק בחדרי חדרים".

בפנים, הסיר האיש את לבושו וחשף סוד: כובע בתוך כובע. בין הקפלים הנסתרים של הבד, הונחה מרגלית אחת, יחידה במינה, שהפיצה אור יקר. רבי אהרן, המומחה הגדול, נדהם. "זו מרגלית שערכה עולה על מאה אלף דולר", קבע ביושר. האיש ביקש מרבי אהרן למצוא קונה והלך לדרכו אל המלון בו שהה.

למחרת, שוב דבק רבי אהרן בחוק לימודיו. הוא לא מיהר למכור את המרגלית ולא שינה ממנהגו. כשסיים את לימודו וצעד לעבר החנות, גילה התקלףות גדולה בפתח המלון. "מה קרה?" שאל, והתבשר כי האורח מחברון נפטר במפתיע במהלך הלילה. מכיוון שלא שילם לבעל המלון על שהותו, החליטה המשטרה למכור את חפציו המועטים במכירה פומבית כדי לכסות את החוב. רבי אהרן עמד בצד, ליבו פועם. הוא ראה את הקצין מוציא את בגדיו הישנים של המנוח, ולבסוף - את הכובע. "עשרה בישליק" - (מטבע בשווי קטן), קרא רבי אהרן. מישהו מהקהל העלה את המחיר, אך רבי אהרן לא ויתר. ב-18 בישליקים בלבד, נפל הכובע לידיו.

בידיים רועדות מעט, נכנס רבי אהרן לחנותו ופרס את התפרים הפנימיים. שם, בתוך הבד הפשוט, עדיין המתינה המרגלית הגדולה. באותו רגע הבין רבי אהרן: זהו השכר על השעות שהקדיש לתורה, על הביטחון שלא נסדק ועל האמונה שפרנסה אינה נקנית בריצה ובהשתדלות יתרה, אלא בכרכת שמיים.

רבי אהרן מכר את המרגלית והתעשר עושר רב. באחת הפך לסמל חי למאמר חז"ל: "אורך ימים בימינה, ובשמאלה עושר וכבוד". הוא הוכיח לכל סובביו כי מי שמפנה מקום לתורה - התורה דואגת לפנות לו מקום של כבוד ועושר בעולם הזה, והקרן קיימת לו לעולם הבא.

כי מלימוד ועמידה על ערכים - אף פעם לא מפסידים!

לעילוי נשמת

האשה החשובה מרת שרה מיכלא עדעלשטיין
בת הג"ר שלמה זאב צוויינגהאפט ע"ה
נלב"ע כ"ד בשבט תשפ"ו

קבלת עלון המבחנים

ניתן לשלוח בקשה במייל Office@kviuta.org
דרך מערכת קביעות בטלפון 0722-79-4949 שלוחה 4 < 2
כמו"כ ניתן לענות על המבחנים במערכת זו או ב: kviuta.org
וכן דרך עמדות נרמים פלוס וקהילות ברחבי הארץ

לשיעורים

במשנה ובהלכה היומית
24 שעות
בטלפון 0722-79-4949
kviuta.org וכן

הקדמה למסכת מעילה

האיסור ליהנות מן ההקדש

נחלקו רבי וחכמים (סנהדרין פ"ג א') באדם שנהנה מהקדש במזיד, רבי אומר במיתה [בידי שמים] וחכמים אומרים באזהרה [ורק לוקה], וביארו בגמרא (שם פ"ד א') שרבי גמר חטא חטא מתרומה, מה להלן במיתה שנאמר (ויקרא כ"ב ה') 'לא ישאו עליו חטא ומתו בו', אף כאן במיתה, וחכמים דורשים 'ומתו בו', 'בו' ולא במעילה. ומקור האזהרה לדעת חכמים, כתב רש"י (מכות י"ג א' ד"ה הקדש, וע"ע רש"י עה"ת ויקרא ה' ט"ו) שאינו מפורש כל כך, וכתב 'נראה בעיני' שגם חכמים מודים לגזירה שוה של רבי, אלא שסוברים ש'בו' ממעט רק ממיתה, וילפינן אזהרה מהגזירה שוה, וכן כתבו תוספות (סנהדרין פ"ד א' ד"ה גמר, וכן משמע גם בתוס' פסחים כ"ו א' ד"ה שאני).

אמנם הרמב"ם (הל' מעילה פ"א ה"ג, סה"מ לאוין קמ"ו) כתב מקור אחר לאיסור ליהנות מהקדש, שאחרי האיסור לאכול מעשר שני חוץ לירושלים (דברים י"ב י"ז) נאמר 'ונדרין', ומפי השמועה למדו שהיא אזהרה לאוכל מבשר עולה הואיל וכולו לשם, ולא דוקא בשר עולה אלא הוא הדין שאר כל קודש שהוא להשם לבדו, בין מקדשי המזבח בין מקדשי בדק הבית, אם נהנה בהן שוה פרוטה לוקה.

הראב"ד (הל' מעילה ס"ט) כתב שהוא קרא מפורש בתורה לענין בת כהן שנישאת לישראל, שהיא אסורה לאכול בקדשים, שנאמר (ויקרא כ"ב, י"ב) 'ובת כהן כי תהיה לאיש זר הוא בתרומת הקדשים לא תאכל'.

והנה בגמרא (ר"ה כ"ח א', פסחים כ"ז ב') מבואר שאסור מדאורייתא ליהנות אף משלמים, וכן מחגיגה (סוכה ט"א א'), אע"פ שהם קדשים קלים, וכן כתבו הראשונים בפרוש (רש"י פסחים שם ד"ה עצי שלמים, תוס' נדרים ל' א' ד"ה אדם, תמורה ג' א' ד"ה לא, זבחים פ"ו א' ד"ה אתיא). אמנם ברמב"ם הנ"ל משמע שהאיסור היא רק בהקדש שהוא כולו לה', דהיינו 'קדשי ה' כמו בדין מעילה, ולא בקדשים קלים וכדומה, (עי' לקמן), וצ"ע.

העובר ונהנה מהקדש במזיד, אינו חייב לשלם אלא אם כן נפגם ההקדש וניזוק, שחייב לשלם כפי שיעור הנזק, ונחלקו הראשונים (ב"ק ר"ב) אם המזיק הקדש חייב לשלם מדאורייתא (ראב"ד ומאירי) או מדרבנן (תוס'), ואע"פ שהנהנה מהקדש במזיד חייב מלקות, ואין אדם לוקה ומשלם, כתב המאירי (פסחים כ"ט א' בת"א, וע"ע בח"י הגר"ח שם), שהכלל של 'אין אדם לוקה ומשלם' אינו נוהג בחיוב תשלומין של הקדש, עיי"ש.

פרשת מעילה

בסוף פרשת ויקרא (ה' ט"ו-ט"ז) נאמר דין 'מעילה', שאם עבר בשוגג על האיסור הנ"ל ליהנות מהקדש, התורה חייבתו 'קרן חומש ואשם', דהיינו שחייב להביא קרבן אשם השווה שני סלעים, וכן לשלם קרן וחומש [מלבר, דהיינו רבע]. החיוב תשלומין של 'מעילה' הוא לאו דוקא אם נפגם החפץ של הקדש כמו בחיוב תשלומין של הנהנה מהקדש במזיד, אלא כל שנהנה מהחפץ של הקדש שוה פרוטה, חייב לשלם כפי מה שנהנה. אמנם בדברים הנפגמים אינו חייב אלא אם כן גם נפגם החפץ שוה פרוטה.

קדשי ה'

פרשת מעילה אינה נוהגת בכל הקדש, אלא רק בהקדש שהוא 'קדשי ה'', שנאמר (ויקרא ה' ט"ו) 'מקדשי ה'', דהיינו קדשים שהם מיוחדים לגבוה. ובשאר הקדש אין דין מעילה, והנהנה בשוגג אינו חייב קרבן ואינו חייב לשלם חומש, ורק חייב קרן אם נפגם החפץ, כמו הנהנה מהקדש במזיד.

הפרקים הראשונים של המסכת מירי בכמה סוגי הקדש אימתי נחשבים 'קדשי ה'':

קדשי קדשים - קרבנות כגון חטאת עולה ואשם, שהם קדשי קדשים, מיד שהוקדשו להיותם קרבנות, נחשבים קדשי ה' והנהנה מהם מעל, ואף הבשר של חטאת ואשם נקרא קדשי ה', אע"פ שעתיד ליאכל לכהנים, משום שכל עוד שלא נזרק הדם לא הותר להם באכילה, אמנם אחרי שזרק דמם והותר הבשר לאכילה לכהנים, יצא הבשר מכלל דין מעילה, ורק האימורים נשארו קדשי ה' ויש בהם עדיין מעילה, כיון שדינם להיות מוקטרים על גבי המזבח. ובעולה שגם הבשר דינו להיות מוקטר על גבי המזבח, אף לאחר זריקה הוא קדשי ה' ויש בו מעילה, ורק העור שניתן לכהנים יוצא מידי מעילה בשעת זריקה.

קדשים קלים - קרבנות כגון שלמים, שהם קדשים קלים, לא נחשבים קדשי ה' מיד שהוקדשו, אלא עדיין נחשבים במקצת של הבעלים ולא נעשו מיוחדים לגבוה כיון שלא הוברר חלק גבוה, [אף למאן דאמר קדשים קלים לאו ממון ובעלים ונעשו קדשי ה', משום שזריקה 'קובעת' את האימורין לגבוה (רש"י זבחים פ"ג ב') ו'הובר' חלק גבוה (תוס' ריש המסכת, וע"י מלבושי יו"ט ח"ב ח"מ ס"א א' אות ה' סוד"ה ולכא)]. **בשר** קדשים קלים לעולם אינו בכלל קדשי ה', שהרי בקדשי קדשים הבשר יוצא מכלל קדשי ה' בזריקה כיון שהותר לכהנים באכילה, כל שכן שבשר קדשים קלים לא נעשה קדשי ה'.

נמצא שבקדשי קדשים זריקה מוציאה את הבשר מידי מעילה, ובקדשים קלים זריקה מביאה את האימורים לידי מעילה.

קדשי בדק הבית נחשבים קדשי ה', שאע"פ שאינם עומדים למזבח, מכל מקום אין להדיט שום חלק בהם, אלא הכל לצורך גבוה.

קדשים שמתו אין בהם מעילה מדאורייתא, כיון ששוב אינם עומדים כלל לגבוה ולא נקראים קדשי ה', אמנם שנינו בריש המסכת שאם נפסלו - [באותם שאם עלו לא ירדו] - כגון ששחטם בדרום, או שחישב עליהם מחשבת פיגול וכדומה, עדיין נקראים קדשי ה' ויש בהם מעילה דאורייתא, ואינם נחשבים 'כמאן דחנקניה' [כקדשים שמתו], שאע"פ שהאימורים אין דינם ליקרב, מכל מקום 'אם עלו [על גבי המזבח] לא ירדו', ולכן נחשבים עדיין ראויים לגבוה.

עוד ב' כללים שנינו בסוף משנה א': א. בשר קדשי קדשים שהותר לכהנים על ידי זריקה ויצא מידי מעילה, גם אם אח"כ נפסל הבשר באכילה משום שלן או נטמא או יצא, מכל מקום אינו חוזר להיות בכלל דין מעילה, [ואם יצא הבשר לפני זריקה, נחלקו תנאים במשנה ב' אם הזריקה מוציאנו מידי מעילה], ב. קרבן שנפסל לפני זריקה, לעולם לא פקע שם קדשי ה' מהבשר, שזריקה של קרבן פסול אינה מתירה את הבשר לכהנים, ולכן נשאר בו שם קדשי ה', ויש בו מעילה.

מאת משובת ממנה ישראלי קדושים
במניני פורים רב, והישועות שנושעו
בעת הפורים שפיל' בהצרות הצדיקים

הזכות לעוסק בלמוד ההלכה

תנא דבי אליהו, כל ששונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן העולם הבא, שנאמר (חבקוק ג'): "הליכות עולם לו", אל תקרי הליכות אלא הלכות. (מגילה כז ע"ב, נדה עג ע"א)

שאל הגאון רבי אליעזר יהודה ולדנברג זצ"ל, למה אמר אליהו הנביא מובטח לו שהוא בן העולם הבא, ולא מובטח לו שיש לו "חלק" לעולם הבא? אלא ישנו הבדל בין חלק לבן, חלק – יש לכל ישראל, חוץ מכמה מעטים המפורטים במסכת סנהדרין.

אבל בין משמעות אחרת יש בה – קשר מיוחד לשכינה הקדושה כבן שהוא חלק מאביו. לבחינה כזאת, זוכה רק מי ששונה הלכות בכל יום, באשר אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד. ולכן מי שחשקה נפשו בעולם הזה להתקרב להקב"ה – לתוך ארבע אמותיו, הוא אשר יזכה שיחביאו בצל ידו תחת כנפי השכינה גם לעתיד לבוא, ומובטח לו שהוא בבחינת בן העולם הבא. (שו"ת ציץ אליעזר חלק יב סימן צג)

הנה כי כן, החל מגוליון זה, נביא כאן ציטוטים, מאמרים, דברי הגות ורעיונות קודש מצדיקי ונאוני הדורות שעמדו לישראל, בגודל זכות ומעלת לימוד ההלכה, והשכר שיזכה העוסק בה.

משכנס יין יצא סוד... רבי יעקב הרהר, ולכסוף הבטיח: "בואת השנה", וכל הקהל ענה יחד 'אמן'.

כבר למחרת הגיעו אליו ששת הבחורים ובידיהם הכסף. רבי יעקב, שזכרונו מאותם רגעים תחת השפעת הביטוס לא היה נהיר, החל להיזכר מה היתה שאלתם ובקשתם ומה הוא הבטיח להם. הוא נבהל ואמר להם: "ראו, את אשר עשיתם לא ניתן להשיב, אתם הרי קיבלתם הבטחה. אך היות ואני אינני נושא בהבטחתו, הבה ונערוך הסכם: אטול מכם את הכסף, אני אוני אותו במקום שמוה בעור השם אתפלא שהבטחה תקום. אבל זאת אומר לכם – אם אפילו אחד מכם יישאר בחור בסוף השנה, הרי כל הכסף שבאמתחתי מושב לכם".

"הנה הכסף", אמר רבי יעקב לרבנית, ופנה אל הארון הצדדי בחדרו. "זהו פשרה של שיחת הטלפון שקיבלת אתמול. בחבור השישי בקבוצה התארכה, הווי אומר ההבטחה התקיימה, ולכן היה חשוב להם להודיע זאת, כדי שאוכל להעניק את הכסף לאברכי הכלולים".

"פורים שפיל" ראה מה שיתרחש כל השנה

בשנים קדמוניות היה נערך "פורים שפיל" ע"י תלמידיו של כ"ק מרן בעל הדבר חיים' מנדבורנה זע"א. ואמרו בשם מרן הסבא קדישא, הצדיק הנודע ע"י מרדכי מנדבורנה זע"א שאמה, שבהצגת פורים רואה הוא מה שיתרחש כל השנה הבעל"ט.

מספר א' מוקני החסידים והתלמידים של מרן ה'דבר חיים' מנדבורנה (הובא בס' כתר מלוכה): "רבינו ה'דבר חיים' זע"א היה לעיתים מבקש לפני ימי הפורים, שה'שפיל' אשר יציגו בפורים יהיה בענייני השעה. בשנת תש"ג, החלה להשתולל ברחבי ברית המועצות אחת העלילות הנוראות שידע האדם היהודי בדרונו, פרשיה שכונתה 'משפט הרופאים'.

מספרים את 'סטאלין' מתפקידו

"היו אלו ימי מתח לעם היהודי כולו. הימים ימי שלטונו של העריץ הרשע שחשבו ש'שפיל' התקשורת הסובייטית יצאה בהודעה מסעירה, על חשיפתו של קשר שנקשר על ידי חבורת רופאים, הנמנים ברובם על ארגון יהודי בינלאומי, שביקשו לשים קץ לחייהם של קציני צבא רבים ובכירים, וכבר הצליחו לחסל שניים מהם. רבים מהנמנים על ההנהגה הסובייטית ידעו שזו עלילת שווא. עוד אחד מתכסיסי מלחמת החורמה ביהודי רוסיה, אך ההסתה ברחוב ובכלי התקשורת הלכה וגברה מיום ליום. ההמונים כבר המתונו בקוצר רוח, ליום שבו יתקיים משפט הראווה ברופאים היהודים, שלא ספק יורשעו לבסוף, ואז למעשה, תחל ההתנבלות האמיתית ביהודים. מחד ורעידה אחוז בכל יהודי רוסיה שגרו כאן בארה"ק, ובאו בבקשה לרבינו ה'דבר חיים' זע"א שיפעל לטובה, כי אחיהם וקרוביהם עדיין נמצאים שם, ומי יודע מה יהא עליהם. באותם ימים קרא רבינו לעוסקים על המלאכה בהכנת 'שפיל' לפורים, וביקש שיערוך אותו על סטאלין שר"י, ועל סילוקו מתפקידו.

"ה'פורים שפיל' נערך בשולחן הטהור בבית מדרשו של כ"ק ה'דבר חיים', כשרבינו אחוז כולו שרעפים. רק כעבור כמה ימים, ביום י"ז אדר תש"ג, הודיעו בכלי התקשורת הממלכתיים ברוסיה, כי יומיים קודם לכן, בשעת לילה, חלה סטאלין שר"י באורח חמור ואיבד את הכרתו, ורק למחרת בבוקר נמסרה ההודעה האמיתית כי סטאלין מת, ובאבוד רשעים רינה.

"מותו הפתאומי הביא, כמובן, לשחרורם של כל הרופאים היהודים שנעצרו, המשפט בוטל, רוח והצלה יעמוד ליהודים, ואכן החלה תקופה שבה שוחררו אסירים יהודים מכלאם, רבים מהם היו מבין אלו שנאסרו על קיום תורה ומצוות ושמירה על גלגת היהדות ברוסיה, וההתנבלות ליהודים הן מצד השלטונות והן מצד המוני העם, פחתו במידה ניכרת.

"כדבר הזה היה גם כומן ששררה אימת גזירת גיוס בנות, והמאבק אשר נהל הציבור הירא לדבר ה', בראשית גדולי הדור לביטול הגזרה. רבינו ביקש שה'שפיל' בפורים יעסוק בנושא זה, שיש גזירה כעין זו וכיצד היא מתבטלת. ואכן זמן מה לאחר מכן, אכן התבטלה הגזירה, בחסדי מלך משען ומבטח לצדיקים".

הלא כה שח ודיבר בקדשו הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין ז"ע אמה: "בפורים אפשר לפעול הכל, כי כבר מובאר בשו"ע (או"ח הרי"ח): 'ש'כל הפושט יד נותנים לו'!"... הלך אחד וסיפר את החידוש הזה להרה"ק רבי יצחק מסקווירא ז"ע, נענה רבי יצחק ואמר: "אם כן, היום זה גם זמן תשובה! כי הרי הקב"ה הוא מפושטי יד, שימינו פשוטה לקבל שבים!"

על גדלותם ורוממותם של ימי הפורים הבאים עלינו לטובה ולברכה, שח ואמר הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין ז"ע: "מי נתלה במי, הוי אומר קטן נתלה בגדול (תענית ז') ומדאמרו על יום כיפורים שהוא יום כ-פורים רבי שפורים גדול יותר מיום הכיפורים".

בשם הרה"ק רבי בונים מפשיסחא ז"ע אומרים: כי גדול יום הפורים מיום הכיפורים, שבים הכיפורים מצוה לענות את הנפש, ואילו בפורים חייב אדם להתבסס עד דלא ידע, כלום יש ענינו גדול בעולם מחסרון הדעת?...

עוד אומרים בשם הרה"ק מפשיסחא ז"ע, שידוע שיום הכפורים כפורים, ומה בכל זאת ההבדל? אלא שבפורים מתחפש היהודי לגוי והריתו שותה לשכרה, ואילו ביום הכיפורים מתחפש הגוי ליהודי, מתעטף בטלית ובא לבית הכנסת...

(הרה"ק ר' שמואל צבי גנץ - תוספת לעיתון המודיע)

המנהג בכל תפוצות ישראל הוא להרבות בשמחה ושחוק בימי הפורים, ויש מקומות שמתאספים ביום הפורים ואחד מן הקהל משמח בדברים במילתא דבדיחותא.

מנהג זה נהוג כבר מתקופת האמוראים, כמו שכתב היעב"ץ בסידורו בענייני פורים (שער י"ג, אות ז') שענין ריקודין ושאר ענייני שמחה ושחוק שאין בהם חשש עבירה נמצא כבר בגמרא (סנהדרין סד:) וכפירוש"י שם. וכן נהגו בדורות הראשונים, כמובא ב"נימוקי יוסף" עמ"ס מגילה (דף ט'): בשם הרמב"ם, שירבה בשחוק ובמילתא דבדיחותא שמתוך כך לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי.

בטעם מנהגם של ישראל כתב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלוולין זצ"ל בספרו "ליקוטי מאמרים" (אות מז, עמ' עז), לפי שביום זה נהפוך הוא אשר ישלמו היהודים העמה בשונאיהם, וכדרך שנאמר בתהלים (כ): "ושוב בשמים ישחק ה' ילעג למו".

נהגו לעשות שחוק וליצנות מהמן ואחשוורוש

בספר "צדקת הצדיק" (אות רס) מביא, שהמנהג נהגו קדם היה לעשות אותו השחוק וליצנות ממעשה אחשוורוש והמן הרשע בדברי בוז וקלון, ומצינו כן מרומז ב"מגן אברהם" וב"פרי מגדים" בהלכות שבת (ס"ו ש"ו ס"ק כב).

צדיקים פירשו את טעמה של המנהג ע"פ מאמר חז"ל שכל ליצנות אסורה חוץ בין ארור זרה, והליצנות שעושים בעניני המן ושאר הרשעים זו ליצנותא דעבודה זרה ממש (ספר "שבת מיהודה").

וכן מסופר על הרה"ק האהבת ישראל מו"ז'נין זצ"ל שאף שהיה נוהר שלא למלאות פיו שחוק, אולם בשולחן הטהור ביום הפורים בעת שדרש ה'פורים רב' והיה עושה ליצנות מהמן הרשע, אז שחק בפה מלא באמרו כי כל ליצנותא אסורה חוץ מליצנות מעבודה זרה.

מינוי פורים רב' – עץ מה ולמה?

מנהג ותיק בהרבה קהילות בישראל למנות בחודש אדר ת"ח פיקח ושנון לרב לכהן כ'פורים רב', ויש שורב המקומי היה מוסר סמכויות מסוימות לרב של פורים, שהיה מבדח את הקהל ביום הפורים באמרות נעימות ובמילתא דבדיחותא.

וכן המנהג גם בישיבות, למנות אחד מבחירי הישיבה היודע לפלפל ולדרוש בחריפות ובכביאות, ותפקידו לשמח את הבחורים בחידודי דברים להרבות שמחת פורים.

העולם מטעמים של מנהג ה'פורים רב', שהוא כדי להרבות בשמחה ובששון. אולם בעל היוג'ד יעקב' מפאפא זצ"ל אמר שהמקור למנות פורים רב' אינו כמו שהעולם סוברים, אלא הוא מנהג מימים קדמונים שבעת שרב העיר רצה לקיים את ההלכה של 'חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע', ומינו ששיכור אסור להורות, על כן בידר לו תלמיד חכם אחד וביקש ממנו שלא ישתה יין כל ימי הפורים, כדי שיהיה מוכן ומוזמן להורות ולהשיב דבר ההלכה לקהל שבאים לשאלו.

'פורים רב' בחצרות החסידים

מנהג הפורים רב נשתרש בחצרות החסידים, שהיו ממנים כל שנה פורים רב, כמו שכתוב הגאון רבי יחיאל מיכל היבנר זצ"ל שכן המנהג אצל האדמו"רים מסטרעטין (שו"ת הילול דב"י עמ' כ"א), וכן בספר "ספרן של צדיקים" (מערבת מ' אות כ"ט) מובא שהרה"ק רבי ירחמיאל משה מקאז'ניץ זצ"ל היה עושה קלפי וגורל מי יכהן כפורים רב מראש חודש אדר עד יום שני של פסח, וכן נהגו כ"ק מרן מהר"א מבעלזא ז"ל את מנהג הפורים רב בארץ ישראל.

ומנהגו של הדברי חיים מצאנז זצ"ל היה לעשות פורים רב, וכן היה מקבץ כמה אברכים טובים ת"ח וחסידים שהיו נקראים בשם 'פורים קהל', ודרכם היתה ללכת לבתי אנשי לבקש מהם מעות לצרכי צדקה והיו פוסקים שיתן כך וכך, והיתה להם הסמכות ליטול משכונות עד שישלמו את הצדקות ("דרכי חיים").

(הרב ישראל יעקב פערב והרב יהודה לייב שטיסל, מח"ס 'המנהג')

שפע של ישועות בכוחו של ה'פורים רב'

מצינו בספרי החסידות בגודל מעלת ה'פורים רב' שכוחו רב בהמשכת ישועות ורפואות לכלל ישראל, כמסופר על בעל ה'עטרת צבי' מוידו"ט שזכר זצ"ל שהיה בוחר ב'פורים רב' וביקש ממנו שיבטל גזירות ועלילות על בני ישראל.

וכן מסופר על הסבא קדישא משפולי זצ"ל, שכאשר היה צריך לפעול אצל השלטונות היה מגייס ביום הפורים יהודים מחופשים וערכו פורים שפיל, ולפעמים היה ממנה אחד מהחבורה למלך והיה חורץ את המשפט כרצון הסבא קדישא, והיו לו בה סודות גדולים.

הבחור האחרון התארס – ניתן להשתמש בכסף...

הרה"ג ר' שלום מאיר וולך שליט"א, הביא פעם סיפור (גליון ד'רשו' ל' שבט תש"פ): באחד הבקרים של יום שגרתו, מצלצל הטלפון בביתו של הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצוק"ל. הרבנית הרימה את השפופרת. ביקשו את הרב. "הוא הלך להתפלל, יחזור בעוד חצי שעה", השיבה. "מדברים מליקווה, רק רצינו למסור לרב, שאתמול כערב התארס הבחור האחרון מהשישה..." הרבנית לא הבינה מה פשרה של ההודעה. על אילו שישה בחורים מדבר הפונה מעבר לקו? אך הבטיחה למסור את זה לרב. כשחזר צהב פניו. הוא נראה שמח במיוחד. הרבנית שאלה, לשמחה מה זו עושה? ורבי יעקב סיפר:

כמה חודשים קודם לכן, ביום הפורים באותה שנה, שהה רבי יעקב זצוק"ל בישיבת לייקוה. הישיבה ערכה 'משחה היין' והתכבדה בנוכחותו. כמובן שהוא הלהיב את הבחורים בדברים ובשירה. בני הישיבה ניצלו את המעמד, ומוגו כמה כוסות כדת היום. הם השתדלו שרבי יעקב גם הוא ייטיב לבו ביין עד דלא ידע.

כטוב לב המלך ביין נגשו שישה בחורים מבוגרים מהישיבה, והצהירו לפני רבי יעקב, שאם הוא יבטיח להם שהם יתארכו בואת השנה, הם ישיגו סכום כסף שאתו יציפה לאסוף עבור הכלולים שתחת חסותו.

שבוע לימוד מוקדש:

לע"נ
מרת חיה שרה בת צבי ע"ה
נלב"ע י"ב אדר תשע"א

לע"נ
מרת חוה פרומה
בת מלכה (ויהודה זלמן לייב) ע"ה
נלב"ע ט"ו אדר

לע"נ
ר' יעקב בן ר' מאיר ז"ל
נלב"ע כ"ד אדר א'

לע"נ
ר' שלום בן ר' שלמה ז"ל
נלב"ע כ"ט אדר א' תש"ס

הלימוד החודש מוקדש לע"נ
מרת נחמה
בת הגה"ח רבי משה הלוי ע"ה
נלב"ע י' באדר
- נא לכונן לפני הלימוד -

מסכת מעילה

נאמר בפרשת ויקרא (ה' טו) "נפש פי תמעל מעל וחסאָהּ שֶׁגָּנָה מִקֹּדֶשׁ יְיָ וְהָבִיָּא אֶת אֲשֶׁמוֹ לַה' אֵיל תְּמִים מִן הַצֹּאֵן פְּעֻרָהּ פֶּסֶף שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ לְאִשָּׁם: (טו) וְאֵת אֲשֶׁר הִטָּא מִן הַקֹּדֶשׁ יִשְׁלֹם וְאֵת הַמִּישְׁתּוֹ יוֹסֵף עָלָיו וְנָתַן אֹתוֹ לַפֶּה וְהִפְתָּהּ יִכְפֹּר עָלָיו בְּאֵיל הָאִשָּׁם וְנִסְלַח לוֹ".

למדנו מפסוקים אלו שאסור להדיח מיעילות מקדשי השם, בין מדברים הקרובין על גבי המזבח בין מקדשי בדק הבית, וכל הנהגה בשוה פרוטה מקדשי השם מעל.

אמנם חיוב קרבן מעילות וחומש יש רק כאשר מעל בשוגג. ואילו אם נהנה מן ההקדש במזיד, ישלם רק את הקרן.

בפרק ראשון ממסכת מעילה מבארת המשנה דין קדשים שנפסלו, מתי מועלים בהם.

ובפרק שני דין קדשים כשרים. היינו קרבנות בהמה ועופות, וכן המנחות, שתי הלחם, לחם הפנים, הקטורת ועוד. ומבארת המשנה מתי מועלים: בדרך כלל מועלים בכל הנ"ל משהוקדשו, אלא שבקדשים קלים אין מועלין

אלא באימורים הקרבים על המזבח, ורק לאחר זריקת הדם.

וכן יבאר בו עד מתי מועלין, וכגון בחטאת מועלין משהוקדשה גם בבשרה ובאימוריה, אך לאחר שזרק הדם הבשר מותר באכילה לכהנים ואין מועלין בו. וכגון לחם הפנים, שמועלין בו עד שקרבו הבזיכין, ומשקרבו הבזיכין אין מועלין בו.

בפרק השלישי מובאים דברים נוספים שמועלין בהן. כגון דם הקדשים, הנסכים, גדולי הקדש ועוד. וכן דברים שדינם "לא נהנים [מדרבנן] ולא מועלין". בדברים אלו האסורים ליהנות מדרבנן, אין מביאים קרבן ואין מוסיפים חומש. אמנם את הקרן, היינו ההנאה שנהנה, והפגם שפגם בהשתמשותו בדבר, ישלם.

בפרק הרביעי דיני הצטרפות שני דברים לענין מעילה, כגון אם נהנה משני מיני קדשי מזבח בשוה פרוטה מצטרפין זה עם זה למעילה, או כגון בשר העולה עם הסולת שבאה עם העולה [מנחת נסכים]. וכן דיני הצטרפות לענין איסורים

נוספים, כגון פיגול ונותר, נבילה, ושרצים. וכן דיני הצטרפות לענין טומאה.

בפרק החמישי יבארו איזה אופנים של הנאה, הוצאה לחולין, מחייבים קרבן מעילה. וכן מתי יש מועל אחר מועל, שהרי בדרך כלל כשמועלים בדבר הוא יוצא לחולין וממילא לא שייך בו מעילה, אלא שבהמה וכלי שרת יש מועל אחר מועל: כיצד, רכב של קדשי מזבח [ובא חבורו ורכב ובא חבורו ורכב, שנה בכוס של זהב ובא חבורו ושתה - כולם מעלו (פרק ה' משנה ג)].

ובפרק השישי והאחרון, דיני שלוחות במעילה. שכידוע, אף על פי שאין שליח לדבר עבירה, במעילה יש שליח לדבר עבירה. וכגון שנתן בעל הבית לשליח, בשוגג, מעות הקדש לקנות בהם איזה דבר לעצמו, והשליח עשה כדבריו, בעל הבית מעל.

סדר לימוד המשנה וההלכה היומית לחודש אדר

פרשה	אדר פברואר - מרץ		משנה יומית: קדשים		הלכה יומית: שרע אר"ח	
	יום תאריך	פרק משנה	כריתות - מעילה	סימון סעיף	הלכות בית הכנסת - משה ומתן - נטילת ידים - סעודה	
תרומה	ד א 18	ב א-ב	קנד	ח-ו		
	ה ב 19	ב ג-ד	קנד	יא-יג		
	ו ג 20	ב ה-ו	קנד-ה	יד-א		
תצוה	ש ד 21	ג א-ב ²¹⁸	קנה-ו-ז	ב-א		
	א ה 22	ג ד-ה	קנח	א-ג		
	ב ו 23	ג ה-ו	קנח	ד-ו		
	ג ז 24	ג ז-ח	קנח	ז-ט ¹³		
	ד ח 25	ג ט-י	קנח	י-יב		
	ה ט 26	ד א-ב	קנח-ט	יג-ב		
	ו י 27	ד ה-ו	קנט	ג-ה		
	ש יא 28	ה ב-ג ²¹⁹	קנט	ו-ח		
	כי תשא	א יב 1	ה ד-ה	קנט	ט-יא	
		ב יג 2	ה ו-ז	קנט	יב-יד	
ג יד 3		ה-ו ח-א	קנט	טו-יז		
ד טו 4		ו ב-ג	קנט	יח-כ		
ה טז 5		ו ד-ה	קס	א-ג		
ו יז 6		ו ו-ז	קס	ד-ו		
ש יח 7		ז ח-ט ²²⁰	קס	ז-ט		
ויקהל-פקודי	א יט 8	א א-ב	קס	י-יב		
	ב כ 9	א ג-ד	קס	יג-טו		
	ג כא 10	ב א-ב	קסא	א-ג		
	ד כב 11	ב ג-ד	קסא-ב	ד-ב		
	ה כג 12	ב ה-ו	קסב	ג-ה		
	ו כד 13	ב ז-ח	קסב	ו-ח		
ויקרא	ש כה 14	ב-ג ט-א ²²¹	קסב-ג	ט-א		
	א כו 15	ג ב-ג	קסג-ד	ב-ב		
	ב כז 16	ג ד-ה	קסה-ו	א-א		
	ג כח 17	ג ו-ז	קסז	א-ג		
	ד כט 18	ד ג-ד	קסז	ד-ו		

הזוכים בהגרלות:

מבחינים במשנה היומית 197-200 ו-497-500 ומבחין בהלכה 8

- ה' יעקב גלר, מודיעין עילית
- ה' ישראל קנובלוביץ, ערד
- ה' יוסף נפתלי קליין, אופקים
- ה' דורון שמי, ירושלים
- ה' יהודה מרציאנו, אשדוד

ואם איתך?
הצטרף עוד היום לרבבות שלומי אמוני ישראל, ותול חלק בראש בלימוד 2 משניות ו-3 הלכות ביום

ביום ו' פר' תרומה ג' אדר
מתחילים המוני בית ישראל לומדי ההלכה היומית בלימוד

הלכות נט"ו וסעודה
סימן קנ"ז בשו"ע או"ח

ביום א' פר' ויקהל-פקודי ו"ט אדר
רבנות לומדי המשנה היומית מתחילים בלימוד

מסכת מעילה

